

TAO KONĚ

CESTA ŽENY K UZDRAVENÍ
A TRANSFORMACI

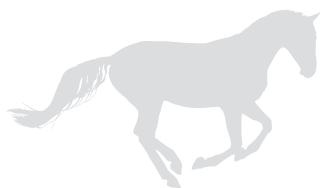

LINDA KOHANOV

LINDA KOHANOV

TAO KONĚ

CESTA ŽENY K UZDRAVENÍ
A TRANSFORMACI

Tao koně

Linda Kohanov

Z anglického originálu *The Tao of Equus* přeložila Kateřina Lipinská

Odpovědný redaktor Robert Kubánek

Grafická úprava a sazba Art D, www.art-d.com

Elektronické formáty připravil KOSMAS, www.kosmas.cz

Vydalo nakladatelství Synergie Publishing SE

www.synergiepublishing.com

Elektronické vydání první

THE TAO OF EQUUS copyright © 2001 by Linda Kohanov

Translation Copyright © 2014 Synergie Publishing SE

Published by Arrangement with Felicia Eth Literary Representation

ISBN 978-80-7370-266-3 (váz.)

ISBN 978-80-7370-398-1 (e-kniha)

VĚNOVÁNO MÝM UČITELŮM
A SPOLEČNÍKŮM NA TÉTO CESTĚ.
JSOU TO:

Tabula Rasa

Noche

Comet's Promise

Midnight Merlin

Hawk

Nakia a Nakia

OBSAH

PŘEDMLUVA	11
PODĚKOVÁNÍ	15
ÚVOD	19

ČÁST PRVNÍ POSLÁNÍ

KAPITOLA I RASA	31
KAPITOLA II ZTRACENÉ UMĚNÍ NICNEDĚLÁNÍ	53
KAPITOLA III HLASY PŘEDKŮ	65
KAPITOLA IV VÍTĚZSTVÍ DUCHA NAD HMOTOU	95

ČÁST DRUHÁ LÉČIVÉ VODY

KAPITOLA V MOUDROST LOVNÉ ZVĚŘE	123
KAPITOLA VI NADŘAZENOST INTELIGENCE	153

KAPITOLA VII	
ZAŘÍKÁVÁNÍ KONÍ.....	187
KAPITOLA VIII	
ČTYŘNOZÍ TERAPEUTI.....	219
KAPITOLA IX	
ZRANĚNÝ LÉČITEL	261

ČÁST TŘETÍ

POSELSTVÍ A VÝZNAM

KAPITOLA X	
NEKYIA	285
KAPITOLA XI	
OBĚŤ A PŘIJÍMÁNÍ.....	307
KAPITOLA XII	
MYSTIKOVÉ S CHVOSTY	323
KAPITOLA XIII	
UMĚNÍ SVOBODY	351

PŘEDMLUVA

Zmínky dokládající, jak moc jsou lidé fascinováni koňmi, jsou staré dobrých patnáct tisíc let: Předchůdci čeledi koňovitých cválají už na paleolitických jeskynních malbách ve francouzském Lascaux a pak se přesouvají v čase, aby se toulali rozlehlými pláněmi evroasijských stepí, kde byli před osmi tisíci lety poprvé ježděni, údajně v oblasti, kde se nyní nachází Ukrajina. Odtud nesli na hřbetech naše předky nekonečnou řadou cizích zemí a nových světů, aby se konečně usídlili na americkém Západě, navždy spojení s jeho pionýrským duchem.

Nyní, na počátku jedenadvacátého století, koně získávají novou identitu, přestávají být pouze tahouny, soumary a prostředky pro ukojení ega, ale stávají se našimi partnery. Proti vší logice se poté, co je v oblasti dopravy nahradila auta a nákladní vozy, koně stali ještě *populárnějšími*. Nedávné statistiky ze studie s názvem „*The Economic Impact of the Horse Industry in the United States*“ (Ekonomický dopad koňského průmyslu ve Spojených Státech) uvádějí, že více než sedm milionů lidí se zde věnuje péči nebo tréninku skoro stejného počtu koní. S celkovým podílem 112 miliard dolarů na americkém hrubém domácím produktu jezdeckví přesahuje podíly železničního, nábytkářského, filmového, zpracovatelského a tabákového průmyslu. Z 6,9 milionu koní v zemi jsou téměř tři miliony chované pro „rekreační“ účely, což znamená, že nejsou využíváni v dostizích, jezdeckém sportu ani na rančích. Pokud čas, peníze ani úsilí, které těmto zvířatům věnujeme, nemohou být vysvětleny praktickou potřebou ani touhou závodit, co nám tedy tato zvířata přinášejí?

Dnes, kdy má turbem vybavené SUV sílu šesti set koní, se zdá, že tato zvířata pomáhají už jen dobrodružně založeným lidem

objevovat hranice vlastního vědomí, čímž vlastně dostávají slibu z dávných mýtů a legend. Pro Řeky, Kelty a bezpočet dalších kultur byli koně magickými bytostmi, božím darem, ochránci před zlem, objeviteli a průvodci duší k posmrtnému životu. Kůň přenášel válečníka mezi světy stejně tak obratně a statečně, jako přenášel lidstvo po celém světě.

Když jsem v roce 1995 začala psát *Tao koně*, cítila jsem se silně osamělá a víc než trochu mimo. Mí koně ve mně něco probudili, něco hlubokého a v tu dobu nepopsatelného. Viděla jsem však, že tato zvířata měla zásadní vliv i na ostatní lidi. Ale nedokázali jsme mluvit o svých zážitcích, aniž to působilo přehnaně emotivně nebo mysticky – a vágně, vždycky až příliš vágně.

Takže jsme si neustále povídali jen o povrchních věcech, souvisejících s koňmi: o výstroji, rasách, tréninkových metodách, problematice kulhání, terapeutických možnostech koní a závodech. Časem tyto detaily odvedly pozornost mnoha z nás, kteří tak ztratili spojení s mocným, ale přesto těžko postižitelným *duchem* koně, tím duchem, který nás především do stáje přivedl. Důsledkem bylo, že jsme se cítili zrazení a frustrovaní, i když jsme nebyli schopní popsat *proč*, aniž bychom působili jako náladoví, nerealističtí a trapně iracionální. Jak může průměrný student nebo instruktor jezdeckví ve zdvořilé konverzaci vyjádřit, že v očích koně našel svou duši, a potom ji zase ztratil kvůli tréninkovým povinnostem a závodění? Co se stane, pokud si to vědomě připustí?

Mou reakcí na toto dilema bylo pokládání dalšího tisíce otázek a z nějakého důvodu i snaha o jejich zodpovězení: Jak v nás koně probouzejí touhu otevřít naše srdce a oživit naši duši? Existují tréninkové principy nebo terapeutické přístupy, které mohou zlepšit namísto potlačit tuto schopnost? Proč takové elegantní, vpravdě královské bytosti nosí lidstvo po světě a trpí naše někdy zlé, jindy komické zacházení a dábelské skutky? Je to proto, že jim chybí potřebné mentální schopnosti? Nebo jsou to citlivé, vysoce rozvinuté bytosti, které nás chrání, vychovávají, trpělivě vedou a čekají, až se probudíme do moudrosti, kterou tiše hlídají, zatímco my si odžíváme své adolescentní fantazie o moci a dobývání, často na jejich úkor?

I tehdy, na konci devadesátých let minulého století, bylo směšné, ne-li nebezpečné klást si tyto otázky, přinejmenším na veřejnosti. Když

se blížilo datum vydání mé knihy, mnoho známých a přátel se ode mě distancovalo. Většina z nich na sobě pocítila zvláštní, povzbuzující vliv koní, ale nebyli ochotni se veřejně připojit k někomu, kdo o tom chce psát nebo přednášet. I já jsem byla nervózní. Když byl rukopis po korektuře zaslán do tiskárny a já jsem neměla žádnou možnost něco změnit, budila jsem se uprostřed noci hrůzou, přesvědčená, že po jeho zveřejnění budu zlynčována, upálena na hranici nebo odvečena do nejbližší psychiatrické léčebny. Kdybych tuto knížku napsala o nějakých dvě stě let dříve, nejspíše bych nějakým podobným způsobem skončila – nebo bych byla přinejmenším vyloučena ze společnosti.

Jenomže když se knížka objevila v obchodech a začala se prodávat, reakce byly naprosto odlišné od těch, které jsem v obavách očekávala. Jistě, někteří čtenáři si mysleli, že jsem trochu mimo. Ale mnohem více čtenářů – všech kategorií, ale zejména jezdkyň ženského pohlaví – mi psalo, že také zažili podobné spojení se svými zvířaty. A jednalo se o spojení daleko za hranicí racionálního vysvětlení. Popisovali neobyčejné zážitky, sny, náhody a vazby. Pak se ke mně připojili a začali pátrat hluboko ve svých duších, s nezbytnou pomocí svých moudrých koňských průvodců, a nalézali pochopení a pravdy, které tam pohřbili z nutnosti žít konvenční život. Procitli a objevili jak skutečnou podstatu koní, jimž byli partneři, tak sami sebe.

Popularita knížky, kterou nyní držíte v rukou, je důkazem, že mnoho lidí poznává transformační sílu vztahu mezi koněm a člověkem, uznává, že jejich láska ke koním je něco více než nostalgie, sentimentalita nebo uspokojení z rekreačního sportovního vyžití. Mezi námi a těmito úžasnými tvory totiž vskutku něco je. Něco, co není snadné pojmenovat slovy. Tato kniha je mou nejupřímnější snahou to odhalit a zachytit. Doufám, že se ke mně na této cestě připojíte.

PODĚKOVÁNÍ

Tato kniha by nevznikla bez podpory mého manžela, Steva Roache, jehož hudba a přítomnost mě neustále provází na cestě, na níž musí člověk projít temnotou i světlem a všemi stínovými pásmy mezi tím. Steve nikdy neuhýbá před pravdou a zná mě lépe než všichni ostatní dvounozí tvorové. Mnohokrát jsem překonala své spisovatelské nesnáze jen díky rezonanci s jeho hudbou a nepopsatelnému porozumění, které mi jeho tvorba zprostředkovává.

Neumím si představit citlivějšího a současně schopnějšího nakladatele, než je Jason Gardner, člověk, který byl ochotný přijmout i mé nejdivočejší myšlenky a zážitky; jakkoli občas pochyboval, důsledně mě podporoval doslova na každém kroku. Nemohu vyjádřit dost díky své manažerce Felicii Ethové za důvěru danou tomuto projektu a za pomoc při nasměrování mých nápadů. Posílám tímto mnoho pozdravů i jejím dcerám a jejich novému koni!

Přála bych si, aby tu mohla být moje matka Martha Kohanová a aby mohla držet v rukou tuto knihu. Nikdy nepochybovala o tom, že bude vydána, a věřila mi, když nikdo jiný nechápal, oč se snažím – třebaže jsem ji nikdy nedokázala dostat na koňský hřbet.

Vyjadřuji také nekonečnou vděčnost svému otci, Nicholasi Kohanovovi, který svými vizemi, soucitem a osobním sebeobětováním zadržel „jedovaté vody černého moře“, aby mi předal „moudrost předků koní“ ve své bouřlivé krvi.

Velmi si cením důvěry své sestry, Kathryn Vrabelové, jejího manžela Myrona, jejich dcery Brianny a mé tety Kathryn Jonesové, důvěry, kterou vložili do tohoto projektu, ačkoli se se svým pattersonským smyslem pro humor podivovali intenzitě mého psacího

„maratónu“. Zdravím svou novou neteř Reimi, která si v krvi nese moudrost čínských mudrců.

Zvláštní dík patří osvíceným jezdcům a trenérům, kteří mi pomohli otevřít *Epona Equestrian Services* (Jezdecké služby Epona): Julii Colemanové, Paulu Freyovi, Cathii Hookové, Stacey Kollmanové, Daně Lightové, Shelley Rosenbergové a Cathy Schreiberové. Díky Buckovi a Daně Lightovým za to, že mi vyprávěli své příběhy a podělili se se mnou o svou moudrost při skvělých obědech na jejich ranči v jižní Arizoně. Linda Zimmermanová a Georges Sarah, majitelé Ranče v Tucsonu (The Ranch in Tucson), překročili v mnoha ohledech míru přátelských povinností, aby mě podpořili při psaní této knihy.

Jsem zvlášť zavázána svým mentorkám v oblasti hipoterapie a „zvířecí komunikace“, profesionálkám, které respektovaly mou vizi a podělily se se mnou o svou těžce nabytou moudrost. Jsou to: Laura Brinckerhoffová, Barbara Rectorová, Maureen Fredricksonová, Dianna Hineová, Sharon Callahanová, Tamara Solangeová a Vita Lobelleová.

Speciální díky patří Patricii Hurshové a Kathleen Ingramové, jejichž intuice mě přivedla na vyšší úroveň jak v práci, tak v životě. Díky Lewisi Mehl-Madronovi za tu jednu velmi podnětnou schůzku. Ráda bych také poděkovala „koňské umělkyni“ Kim McElroyové za mnoho inspirace na poslední chvíli, stejně jako Judy Delanové za mnoho inspirace v počátcích mé práce – a za pomoc mé klisně Rase.

Není pochyb o tom, že jsem se od svých žáků naučila přinejmenším tolik jako oni ode mě. Srdečné díky proto náleží Hope Crabtreeové, Betty Franklinové, Ernestině, Joshuovi a Lindě, rodině Florezových, Biance, Autumn a Ellen, Jillian Lessnerové, Jess DeVaneyové, Lori a Kenu Shaverovým a mnoha dalším lidem, kteří mi dovolili předestřít čtenářům jejich příběhy, byť pod pseudonymy. Speciální díky patří dvěma odvážným ženám, jejichž paralelní životy se spojily v kazuistice „Joy“. A nikdy nekončící přísun jablek a mrkve přeji svým čtyřnohým žákům, kteří byli bezpochyby mými největšími učiteli.

Ráda bych poděkovala též svému prvnímu manželovi K., se kterým jsem narazila na tolik překážek a otázek... V našich chybách byla skryta velká moudrost.

Zvláštní díky věnuji minnesotskému básníku a esejistovi J. Oti-
si Powellovi za nepřetržitou podporu, uměleckou inspiraci a žhavé
diskuze. Je jedním z mála městských obyvatel, které jsem potkala,
který měl odvahu a výdrž jezdit Tabulu Rasu podle své vlastní, moc-
né, stále se vyvíjející „Theologie“. Zjistila jsem, že i on byl zasažen
„koňským věděním“, když jsem četla konec jeho básně „It's All Dat:
Photographs of Tucson“:

*Divocí koně naší touhy
prchají v horském větru
a odnášejí nám zdravý rozum.
Jen tak.
Jen pro zábavu.*

Nehynoucí vděčnost patří mému stádu za to, že dělá právě toto.

*V době, kdy šla tato kniha do tisku, se zástupci Equine Facilitated
Mental Health Association (EFMHA, Asociace podpůrného psy-
choterapeutického ježdění), zvláštní zájmová sekce North American
Riding for the Handicapped Association (NARHA, Severoamerické
asociace jezdectví pro handicapované) sešli se zástupci z dalších sekcí
NARHA, aby společně vytvořili konzistentní terminologii, standardy
a postupy pro různé aktivity, využívající koní v terapii. Terminologie
užitá v této knize je založena na názvosloví používaném nejčastěji
vůdčími osobnostmi na tomto poli na začátku roku 2001.*

*Epona Equestrian Services (Jezdecké služby Epona) nabízí psycho-
terapeutické programy založené na kontaktu s koňmi, vedené důvě-
ryhodným psychiatrickým profesionálem a instruktorem therapeutic-
kého ježdění. Tento tým zajišťuje soukromé lekce a kurzy pro osoby,
trpící závažnými psychickými obtížemi. Epona se také specializuje
na Equine Experiential Learning (zážitkové učení s pomocí koní),
definované EFMHA jako „přístup zahrnutý ve vzdělávací klasifikaci*

terapeutického ježdění, který se také rozděluje na terapeutické komponenty.“ Tato setkání „jsou organizována instruktorem terapeutického ježdění s doplňujícím výcvikem v zážitkovém učení s pomocí koní“ a zdůrazňují „interaktivní povahu emocionální, mentální, sociální, fyzické a spirituální pohody účastníků.“

Podle EFMHA „zážitkové učení s pomocí koní podporuje osobní zkoumání pocitů a chování, zatímco podpůrná psychoterapie s pomocí koní jak podporuje osobní zkoumání pocitů a chování, tak umožňuje jejich klinickou interpretaci.“ Účastníci, kteří během zážitkového programu v Eponě objeví závažné osobní záležitosti, vyžadující pomoc, jsou ihned doporučení k některému z licencovaných psychoterapeutů, kteří mají v tomto programu roli poradců.

Publikující psychiatr a profesor z Pennsylvánské univerzity Aaron Katcher, M.D. říká, že „toto je dobrý klinický důkaz, že kontakt s koněm může dramaticky usnadnit pokrok v psychoterapii, zejména v integraci verbální a neverbální komunikace.“

Katcher, který je také viceprezidentem Animal Therapy Association (Asociace animoterapie) a zdravotnický ředitel společnosti People, Animals, Nature, Inc., ale také poznamenává, že „práce s koňmi je provázena rizikem a měla by být provozována pouze pracovníky, kteří jsou dobře vyškoleni a dokáží citlivě komunikovat jak s koněm, tak s pacientem. Tato dovednost není vlastní každému a nemůže být osvojena na krátkém semináři. Naneštěstí, protože díky atraktivitě terapie s pomocí koní jsou nabízeny nepřiměřeně krátké tréninkové programy jako prostředky kvalifikace terapeutů. Profesionálové v oblasti péče o duševní zdraví doporučující tyto služby svým pacientům by měli být opatrní při hodnocení kvalifikace těchto praktiků.“ Pomoc při nalezení kompetentního praktika může nabídnout NARHA (800-369-RIDE). Webová stránka Tao koně (www.taoofequus.com) také uvádí seznam regionálních i národních odborníků v oblasti terapie s pomocí koní a komunikace se zvířaty.

Einstein přesně věděl, co chce od života. Patnáct let pilně pracoval, aby se stal mistrem ve svém oboru, a třebaže měl ještě do důchodu daleko, zoufale potřeboval změnu tempa. Odmítal překonávat další překážky. Odmítal už dál učit základy bandu amatérů, kteří nedokázali ocenit rafinované umění, které se jim snažil předat. Toužil po citlivé, vzdělané společnosti, která by se alespoň potenciálně dokázala vyrovnat jeho talentu, někoho, koho víc zajímalo získávání nových zkušeností než sláva, patronku, ochotnou jej podporovat výměnou za soukromé lekce jeho umění.

Problém byl, že Einstein měl čtyři nohy a nemluvil žádnou řečí, kterou používají lidé. Namísto toho se stal tím, čemu se říká „problémový“ kůň, a jeho majitelka si nebyla jistá, zda mu dokáže najít dobrý domov. Lidé chodili a obdivovali ho, někteří dokonce přinášeli balíky peněz, ale Einsteina nedojímalo drahé oblečení ani přepravníky svítící novotou. Bylo mu jedno, jak slavnou budoucnost mu malovali nebo jaké měli závodní výsledky. Ve skutečnosti čím luxusnější a sebestřednější se jeho potenciální kupci zdáli, tím větší peklo jim Einstein při zkušební jízdě připravil. Lekal se a vzpínal a někdy se mu podařilo otravného člověka shodit; tyto způsoby dovedl k dokonalosti během své nedlouhé, zato ale frustrující kariéry školního koně. Jindy se zase nenechal nasedlat, uhýbal, vzpínal se a nepostál, zejména v přítomnosti mužů, kteří měli ambice na něm skákat.

Nakonec jeho majitelka požádala o pomoc Tamaru Solange, trenérku, která byla nejen zkušenou „klasickou“ jezdkyňou, ale vládla také velmi vytříbenou intuicí. Nějakou dobu sbírala informace o Einsteinovi a jeho minulosti, meditovala u něho a využila metodu, kterou nazývala „svalová prověrka“, aby si potvrdila své tušení

ohledně Einsteina a několika dalších koní v jeho blízkosti. Posléze sepsala následující inzerát: *Importovaný holštýnský valach s velkou silou. Krásný projev na obdělníku. Pro zkušeného drezurního jezdce nebo profesionála. NENÍ vhodný jako školní kůň. Vyžaduje zkušenou a citlivou jezdkyňi.*

Když tento inzerát v jezdeckém časopise zahlédla Allison Randall, začalo jí bít srdce jako o závod. Allison, trenérka s dvacetiletými zkušenostmi v drezurním ježdění a všestrannosti, cítila, že se právě ocitla na důležitém rozcestí své kariéry. Potřebovala pokročilého koně-učitele, takového, který zná cviky vyšší drezury, je dostatečně trpělivý, ale zároveň natolik náročný, aby si na něm vypilovala své dovednosti. Takového, který by vylepšil její styl, zejména preciznost, načasování a rovnováhu, aby pak tyto dovednosti přenesla na mladé koně, které trénovala a předváděla na závodech. Hledala koně, jako byl Einstein.

Když Allison dorazila do hřebčince, musela nejprve absolvovat hodinový pohovor, než jí bylo vůbec dovoleno vstoupit do stáje a Einsteina spatřit. Majitelka a trenérka, které inzerát podaly, chtěly vědět vše o ní i o jejích záměrech s tímto koněm. Konečné rozhodnutí ale stejně zůstalo na Einsteinovi. Než vsunula nohu do třmenu a vyhoupla se do sedla, byla Allison velmi nervózní, vůbec si nebyla jistá, jestli bude schopná jezdit koně tohoto formátu. Ale navzdory jejímu momentálně tak zranitelnému emocionálnímu stavu, anebo možná právě proto Einstein vypadal, že uhlodl, co Allison chce, a velkoryse vykompenzoval její nedostatečnou koncentraci. Kůň reagoval na nejjemnější pobídky, a i když udělala několik chyb, které Einsteina normálně rozčilovaly, dokázali spolu tito dva předvádět i náročné cviky. Když Allison seskočila, Einstein ji následoval po jízdárně, jako by ji znal celý život. Každý, kdo sledoval toto předvedení, měl slzy v očích a majitelka snížila cenu, aby Allison finančně ulehčila.

Skoro celý rok předtím Einstein systematicky vylepšoval svou pověst potíživý a někteří měli za to, že se úplně zbláznil. Přesto byl dostatečně schopný se z tohoto stavu opět dostat. Třebaže později od něj Allison vyžadovala stále více (neboť se zlepšovaly její vlastní dovednosti), Einstein v její blízkosti zůstával stále dokonalým gentlemanem. Ostatně jím zůstává stále a zdá se, že bere tuto svou práci

velice vážně. Každý den poté, co je odježděn, vyčištěn a nakrmen, stojí před svou stájí, sleduje jízdárnu, pozoruje, jak Allison trénuje ostatní koně, a jako by si v duchu dělal poznámky.

Mohou si koně vybírat? Mají svou vlastní vůli? Jak vědí, co si lidé myslí a cítí? Je v tom něco nadpřirozeného, nebo jen zkratka dokážou tak perfektně číst řeč těla svých majitelů?

Jsou koně duchovní bytosti se svým vlastním údělem? Pokud ano, co má tento úděl společného s budoucností člověka, zejména dnes, kdy stroje převzaly většinu funkcí, které dříve plnila zvířata? Jak by historie lidské civilizace vypadala v očích koně? Jaká je koňská mysl ve srovnání s lidskou? Které aspekty koňské mysli by si lidé mohli ku svému prospěchu osvojit? Co mají společného všichni dobří *horsemani* bez ohledu na styl ježdění a národnost? Proč jsou ženy tolik přitahovány koňmi?

Toto jsou některé z otázek, které se *Tao koně* snaží zodpovědět. Protože jezdeckví bylo spojováno vždy jen s dobýváním, šlechtou nebo soutěžením, mnoho z vrozené moudrosti koní zůstává zatím nevyužito. Tato citlivá zvířata, zcela postrádající dravost, reagují na události způsoby, které jsou tradičně spojovány s ženskostí; proto má mnoho amatérských majitelů koní (i překvapivé množství profesionálních trenérů) problém těmto aspektům koňského chování porozumět. Kurážný hřebec, desetkrát těžší než průměrný člověk, projevuje na závodech agresivitu a nezkrotnost. A tento projev koňské síly nemůže být efektivně zkrocen ani hrozbou, ani nátlakem. Proto může padesátikilogramová žena úspěšně trénovat nezkrotného mustanga metodami, které nejsou ani tak nápadné, ani tak rázné jako metody urostlého, metr osmdesát vysokého kovboje. A přesto ji kůň bude respektovat neméně, nebo i více právě pro její mírný a vstřícný přístup.

Když jsem se v roce 1993 začala zabývat záludnostmi vztahů lidí a koní, překvapilo mě, jak málo o tomto tématu bylo napsáno. Objevily se sice bestsellery jako *Muž, který naslouchá koním* od Montyho Robertse a *Zaříkavač koní* od Nicholase Evanse, které potvrzovaly moji víru, že tato oblast fascinuje mnoho lidí, ale tyto knihy zůstávají pouze na povrchu zvláštních a zázračných věcí, ke kterým dochází mezi dvěma druhy bytostí (lidmi a koňmi) na společné cestě.

Brzy poté jsem začala bádát na tomto poli, pozorovat a zpo-
vídat nadané trenéry a zároveň mnoho jejich nápadů zkoušet se
svými koňmi. Studovala jsem fyziologii koňského i lidského moz-
ku; sbírala jsem mýty o koních a porovnávala je s realitou. Všim-
la jsem si, že někteří majitelé popisují zlepšení kreativity a intuice
v důsledku interakce s těmito zvířaty, zatímco jiní vykazují pou-
ze frustraci. Pomalu jsem začala přicházet na to proč. Pracovala
jsem jako dobrovolnice v terapeutickém jezdeckém zařízení a vidě-
la jsem tam, jak se zlepšila hybnost obětem mozkové mrtvice, jak
pacienti po mozkové obrně získávají rovnováhu a zlepšuje se jejich
svalová koordinace, jak „v samotě ztracené“ autistické děti mlu-
ví na své koně. V průběhu tohoto procesu jsem učinila nečeka-
ná a mimořádná odhalení. Především jsem zjistila, že koně jsou
mnohem inteligentnější, než se domníváme, a tím myslím oprav-
du *mnohem více inteligentní*. Pokud mohou žít v relativně klid-
ném prostředí, koňská mysl doslova lapá všechny drobné rozdíly
v atmosféře, což je v lidském měřítku běžné pouze pro kreativní
génie. Prostým setkáváním se s koňskými partnery se však jezdci
mohou stát podobně citlivými. Našla jsem také podstatné důkazy
o tom, že člověk nedomestikoval koně záměrně; spíše naopak. To
koně si zvolili soužití s příslušníky raně zemědělského osídlení, což
posléze zlávalo některé z lidí ke kočovnému způsobu života, který
byl řízen stejně tak koňskými jako lidskými potřebami. V průběhu
svého výzkumu jsem získala zcela nový náhled na přirozenost lid-
ské inteligence (a naši široce rozšířenou falešnou představu o ní),
na zvláštnosti našeho chování a na historické chyby, které naše
předky svedly na cestu vedoucí k destrukci – a to i ve chvílích, kdy
naprosto nebyla nutná.

Pro běžné čtenáře je toto zřejmě nejcennější zpráva knihy *Tao
koně*: abychom pochopili mýty pojící se s těmito zvířaty, abychom
rozptýlili mlhy svých vlastních předsudků, bezpodmínečně se musí-
me podívat kritickým pohledem na náš vlastní druh. V tomto pro-
cesu si nemůžeme pomoci a musíme odkrýt několik tajemství o nás
samých, artefaktů pohřbených pod tisíciroky let mužské domi-
nance, s níž souvisí tendence povyšovat mysl nad city, logiku nad
intuici, teritorium nad vztahy, cíl nad cestu vedoucí k jeho dosažení,
sílu nad spolupráci.

Když jsem se věnovala bádání pro tuto knihu, neustále mě dojímalo vytváření mocných vazeb mezi ženami a koňmi, vazeb, které zdůrazňují úžasné léčivé schopnosti, neodmyslitelně spjaté se vztahy vzájemného respektu panujícími mezi těmito dvěma druhy. Taoistická linie, táhnoucí se celou mou knihou, je sjednocujícím faktorem při vysvětlování, jak tato zvířata obohacují své jezdce fyzicky, mentálně, kreativně a duchovně tím, že v nich probouzejí zvýšenou smyslovou i mimosmyslovou pozornost bez ohledu na rozdílnost národnosti, kultury či náboženství. Třebaže jsem původně měla *Tao koně* za pracovní název, se svým nakladatelem Jasonem Gardnerem jsem došla k tomu, že to je nakonec nejlepší popis hlavní myšlenky této knihy: že koně vnímají svět z ženského pohledu, tedy z perspektivy „jin“. Tento druh je tedy živoucím příkladem úspěchu a efektivitu ženských hodnot, včetně vítězství kooperace nad soutěžením, vstřícnosti nad strategií, emocí a intuice nad logikou, cesty nad cílem. A oslavou kreativního přístupu k životu, který tyto vlastnosti plodí. Taoismus je jedinečný mezi východními i západními filosofiemi v tom, že nabízí sofistikovaný model toho, jak funguje ženská moudrost a jak mohou být tyto zpravidla zanedbávané vlastnosti použity, aby zmírnily destruktivní účinky lidské přirozenosti.

Výraz „tao koně“ lze v podstatě přeložit jako „cesta koně“ – s důrazem na léčivé a transformační vlastnosti této cesty. Interakce s těmito zvířaty může působit velmi terapeuticky ve smyslu fyzickém, duševním i duchovním; pomáhá lidem znovu probudit dávno zapomenuté schopnosti, které dokáží uzdravovat choroby pramenící z nerovnováhy moderního života. V době, kdy po koních už nepožadujeme práci na polích ani nechceme, aby nás nosili do válek, pro nás mohou udělat něco mnohem důležitějšího – pracovat na zlepšování nás samých. Tato nová „pracovní náplň“ a budoucí možnosti jejího rozšíření jsou důležitými tématy diskuze, která se rozpoutala kolem knihy *Tao koně*.

Během posledních pěti let jsem vypracovala sérii programů založených na předpokladech, jež jsou popsány v této knize. Tyto kurzy a soukromá sezení využívají koní, aby se lidé v každém věku a z jakéhokoli prostředí naučili, jak dosáhnout stavu lepší fyzické, psychické, mentální, emocionální a duchovní rovnováhy.

Prostřednictvím své práce a díky působení společnosti *Jeздеcké služby Epona* (kolektivu trenérů a psychologů, sídlícího v Tucsonu

a zabývajícího se terapeutickým potenciálem koní) jsem pochopila, jak mohou být talentovaní koně nápomocni člověku při jeho vlastním rozvoji. Epona je jedním z mnoha středisek psychoterapie a zážitkového učení s pomocí koní, středisek, jež vznikla po celých Spojených státech. V této oblasti, která přitahuje některé z nejkreativnějších a nejsoucinnějších lidí v jezdecké branži, jsem nashromáždila tisíce případů, které ukazují, jak vysoce efektivní jsou koně při pomáhání lidem znovu integrovat svou mysl a tělo a při uvědomování si svých (dosud nevědomých) vzorců chování. Koně nám pomáhají zvyšovat si sebevědomí, učí nás osvojovat si techniky sloužící ke zvládnání stresu a posilují naši asertivitu, což ve výsledku vede k většímu úspěchu ve vztazích, kariéře, při studiu i při naplňování rodičovských rolí. Od roku 1997 nabízejí *Jezdecké služby Epona* terapeutické kurzy a soukromá sezení ženám, které se staly obětmi fyzického, emocionálního a sexuálního zneužití, a výsledky jsou opravdu působivé. Pomáháme také válečným veteránům z Vietnamu, obětem drogové závislosti, lidem závislým na sexu a dospívajícím, kteří mají problémy se zvládnutím vzteku – ti všichni během naší spolupráce vykazují výrazné změny. Většina našich programů je pojata soutěživě. Vyzýváme studenty, aby „své problémy nechali za vraty“. Toto je cenná dovednost pro závodní kolbiště, ovšem setrvalé potlačování osobních problémů (které koně ještě zesilují) vede k frustraci, tenzi, vzteku a zlostným výbuchům, které můžeme vidět u některých jezdců, když jsou pod tlakem. Mnoho cvičitelů není připraveno řešit psychologické a emocionální obtíže, které si jejich žáci přinesou s sebou do stáje, a jezdci na všech úrovních jsou pak zaskočeni svým nečekaným chováním. Při jezdeckých lekcích v našem středisku Epona využíváme zvláštních schopností koní vyzvednout toto vše na povrch; používáme také časem prověřené terapeutické metody a „uvědomovací“ techniky, abychom pomohli lidem najít jejich vlastní díl viny na takzvaných „problémech koní“ a přenést se přes potíže, jež nutně vyvstávají, když se dva různé živočišné druhy pokoušejí o interakci. *Tao koně* vysvětluje, jak jezdci a jejich trenéři mohou překonat tyto obtíže tak, že každý nezdar nebo těžký úkol budou vnímat jako příležitost k osobnímu růstu.

Myšlenky prezentované v této knize vás jistě budou zajímat i z hlediska psychologie a studia vědomí. Jak jsem zjistila, mnoho z mých zážitků s koňmi potvrzuje některá z odvážných vědeckých pozorování

mysli, emocí a chování. Za tímto účelem v knize probírám také teorie zabývající se telepatii, odlišnostmi lidského a zvířecího vědomí a autonomními archetypálními maticemi moudrosti, díky kterým jsme mezidruhově vnímaví. V mém případě je to „koňské vědění“, které používám při tréninku těchto zvířat, aby mi předali intuitivní, a přitom vysoce specifický vhled do problémů, které bych neměla možnost řešit konvenčním myšlenkovým procesem. Konzultovala jsem své zážitky s dalšími trenérkami a ty připustily, že také při práci pocítují tuto sílu a zažívají překvapivé situace. Musela jsem však získat jejich důvěru, jinak by mi nikdy tyhle věci nesdělily. Většina trenérů, kteří to zažívají (připouštějí to dokonce i někteří muži) se to nikdy nepokusila převést do slov. Vlastně se tomu spíše vyhýbali v obavě, aby nebyli považováni za bláznů. Je to významná část Velkého tajemství, jež spolu sdílejí koně a lidé. Tajemství, o němž se domnívám, že je lze odhalit i bez ztráty jeho „tajemnosti“.

Moje původní motivace k napsání této knihy vzešla ze série zdánlivě iracionálních, ale zásadních a formativních zážitků s mými vlastními koňmi. Tyto události mě motivovaly k realizaci rozsáhlého výzkumu jak v rámci jezdeckví, tak mimo něj. V jistých kruzích by byly tyto zážitky klasifikovány jako „psychické jevy“, třebaže jsem zjistila, že tyto zdánlivě nadpřirozené události vycházejí ze zpravidla neuvědomělých přirozených procesů. Má počáteční reakce byla své vlastní zážitky v této knize vynechat, abych nesnižovala vědeckost obecně přijatelnějších studií interakce člověka a koně. Pak jsem však zjistila, že přesně to dělá většina trenérů a vědců zabývajících se koňmi – a že tento „nesdělený prvek“ je součástí tradice, historicky přiřazované spíše „zařikávačům koní.“ Jakmile jsem překonala strach, že budu považována za blázna, rozhodla jsem se prozkoumat tuto oblast. Má následná otevřenost mě vedla do ještě více neznámých krajín a na své dlouhé pouti jsem dosáhla bodu, kde jsem mohla úspěšně obhájit, že takzvaný „šestý smysl“ je legitimním jevem s určitými parametry. A že koně tento proces dokážou spustit a poté nechají své majitele zmatené a vyděšené, dokud se nenaučí tento nový pohled začlenit do svého života. Také jsem zjistila, že moje reakce odpovídají archetypálním vzorcům prozření. To bylo tehdy, když jsem se rozhodla sesbírat informace složit dohromady, vyprávět svůj vlastní příběh a tak umožnit čtenářům, aby touto cestou šli

se mnou a pocítli stejný emocionální objevitelský náboj, který jsem cítila, když se můj objektivní výzkum proměnil ve snahu vysvětlit nevysvětlitelné. Když jsem se začala angažovat v oblasti psychoterapie s pomocí koní, zjistila jsem také, že neúčinnější případy léčby člověka koněm se týkají procesů, které se vymykají konvenčně přijímaným vědeckým a psychologickým teoriím.

Tao koně pojednává o terapii s pomocí koní, tréninku koní a koňském chování, ale především o tom, jak nás tito velkolepí tvorové neúnavně, trpělivě učí. Pojednává o odvaze a pokoře, soustředění a flexibilitě, kterých je zapotřebí, aby člověk dokázal tomuto učení naslouchat. Pojednává o tichém sdílení, které zažíváme v přítomnosti koní. Pojednává o proměně, která nás čeká, pokud přijmeme zdánlivě iracionální trápení se stejným půvabem a důstojností, s nimiž čelí nesnázím koně.

Lidské reakce na trápení oscilují od pocitu naprostého strachu k pocitům osobního selhání, popření, zášti a nedůvěry k celému vesmíru. Tyto a další mocné emoce se šíří v jezdeckém umění jako následky nejlepších úmyslů a ambicí, přerušených nepředvídatelnými okolnostmi a úrazy. Je běžné, že jezdci jdou od koně ke koni a zoufale se snaží najít to vzácné zvíře, které je fyzicky i psychicky schopné naplnit jejich celoživotní sportovní cíle. Postrádají něco životně důležitého, když odkládají všechny tyto „vadné kousky“? Určití lidé vypadají, že doslova přitahují problémové koně. Je to směla, špatná karma, nebo to má nějaký jiný důvod – třeba příliš benevolentní přístup k práci?

Lao c' upozoroval, že „opravdové bohatství vyrůstá z neštěstí“. Upozorňuje tak na největší taoistický paradox, který mi čas od času připomíná mé vlastní stádo. Prostřednictvím knihy *Tao koně* spojují svou cestu s cestou mnoha jiných dvounohých a čtyřnohých učitelů, kteří mi opakovaně připomínají záhady života, nejúžasnější dary existence, často přijíždějící právě na hřbetech černých koní.

ČÁST PRVNÍ

POSLÁNÍ

*Osvícení nespočívá v tom, že vidíme světlo,
ale v tom, že vnášíme světlo do temnoty.*

C. G. JUNG

KAPITOLA I

RASA

Toto je příběh o ženě a jejím koni. Na první pohled vypadá trochu jako kliše. Většinou se do koní zblázní spíš dospívající dívky. Vyzdobí si poličky svých pokojů plastovými figurkami koníčků a přemlouvají rodiče k zaplacení jezdeckých lekcí. U mnohých se ta závislost časem prohlubuje. Časopis *Horse Illustrated* zjistil, že v amatérských drezurních a skokových soutěžích startuje 90 až 95 % žen. Většina jezdeckých časopisů také eviduje především ženskou čtenářskou základnu. Muži stále dominují koňskému pólu a dostihům a zauímají vyšší procento mezi profesionálními trenéry a jezdci. Pro ženu ale koně většinou představují něco víc než jen koníček nebo sport. Mezi zarámovanými obrázky na jejím stole zpravidla najdete nejméně jednu fotografii jejího čtyřnohého partnera, a když najde toho správného trenéra, často o něm mluví s vroucností, kterou si zasluhuje jen opravdový guru. Mnoho jezdkyň v sedle jako by obklopoval pocit tiché extáze. Jako by až při cvalu na vyjížděce nacházely samy sebe a jako by všechna ta století, kdy muži odjížděli do války na dobře vycvičených válečných ořích byla bezvýznamnou maličkovostí ve srovnání s tímto jedním momentem porozumění mezi náctiletou dívkou a její první hnědou klisnou.

Zjistila jsem, že ženy a koně společně dokážou psát nové mýty budoucnosti, mýty založené na harmonií a spolupráci namísto dobývání a dominanci. Opravdu ženské způsoby interakce nemusí být užitečné v každé situaci, ale odkrývají nám zkušenosti, pohřbené hluboko pod předsudky našeho přemechanizovaného světa, důkazy

z dob, kdy koně lidi naučili několik věcí a byli respektováni pro svou přirozenou moudrost. Některé z těchto pokladů jsou fyzické a emocionální, jako spojení síly a jemnosti, které je nezbytné při vedení vzrušeného zvířete, toužícího explodovat, v klidném klusu, jako příval jasnozřivosti a klidné vážnosti, když člověk ovládá pětisetkilogramové zvíře pouhou svou myšlenkou a ne silou svalů, jako záblesk naděje vycházející z vědomí, že ti, kdož jsou v přírodě kořistí, jsou vydáni na milost nám, kteří jsme přirození predátoři. Některé z těchto drahocenných pocitů mohou být popsány jako čistě duchovní, jako lepší propojení mysli a svalů, či jako slib, že lev se v ráji uloží ke spánku vedle beránka. Nebo vedle klisny?

Možná tohle byly věci, které jsem zahlédla, když jsem se poprvé zahleděla do těch černých koňských očí. Stála v boxu, kde voněly borové piliny, a v tichu, které panovalo, ke mně mluvila hlasitěji, než by to dokázal člověk slovy. Předtím jsem navštívila každý ranč a každý chov v Tucsonu a strávila jsem víkend v Phoenixu usilovným pátráním. Chtěla jsem klisnu, jejíž duch ještě nebyl zkrocen obsednutím a dotčen žádnou zátěží a prací. Podvědomě jsem toužila po takovém druhu vztahu mezi člověkem a koněm, který byl kdysi běžný mezi příslušníky našich rozdílných druhů – třebaže jsem v té době neměla ani tušení, kdo byli mí předkové nebo že to byl jejich duch, který mě na tuto cestu přivedl.

Přesto jsem se bránila se do ní zamilovat. Bála jsem se problémů, které mohou vzejít z ukvapené a impulzivní koupě koně, a chtěla jsem všechno udělat správně. Podmínila jsem koupi důkladnou veterinární prohlídkou a byla jsem rozhodnutá odjet bez ní, pokud se objeví sebemenší náznak problému. O týden později klisna prošla prohlídkou na výbornou. O další týden později dorazila do Tucsonu do stáje, kde jsem už měla jednu přecitlivělou plnokrevnou, dříve dostihovou klisnu a dříve zneužívaného mustanga.

Chovatelé klisnu hned po narození pojmenovali Černá kráska (v originále *Black Beauty*). Jméno získala po čtyřnohém trpčícím hrdinovi z románové klasiky devatenáctého století od Anny Sewell – první knihy, která upozornila veřejnost na trápení, kterého se koním dostává z lidských rukou. Protože to byla čistokrevná arabská klisna z egyptské linie, její jméno bylo nesmazatelně zapsáno v plemenné knize. Průkaz, který s mou novou klisnou přišel, nemohl být změněn, ale já

jsem nechtěla mít před očima odkaz *Black Beauty* pokaždé, když jsem ji volala, aby ke mně přišla. Proto jsem se rozhodla ji nazvat Tabula Rasa – latinsky „čistá tabule“, přeneseně „nepopsaný list“ – neboli jednoduše Rasa, což je v indické hudbě termín pro náladu, emocionální stav mysli nebo niterný obraz vyjádřený rozvinutou improvizací. Mým záměrem bylo chránit nejmladšího člena stáda od všech strachů a nespravedlností, o nichž žalovaly oči ostatních mých koní, traumat, která jsem se bezúspěšně snažila uzdravit.

Říká se, že sloni nikdy nezapomínají. To samé platí i pro koně, a proto je důležité zacházet s nimi s nejvyšší citlivostí a především snažit se věci dělat od začátku správně. Většina koní, se kterými jsem se ve stájích v Tucsonu setkala, vykazovala určité problematické chování, vycházející z nějakého fyzického nebo emocionálního traumatu. Kovbojský vysloužilce, kterého jsem dostala od svého manžela Steva, byl klasický případ. Noche se zpočátku choval, jako bych se ho chystala udeřit do hlavy pokaždé, když jsem vešla k němu do boxu. Mrkev pro něj byl neznámý objekt a trvalo týdny, než si byl ochoten vzít něco z mé ruky. (Přitom měl výraz ohromené radosti a od té doby to miloval.) I poté jsme strávili měsíce pomalým získáváním jeho důvěry. Jeho vzpomínky na hrubé zacházení se vynořovaly při každé sebemenší zámince. Jedno horké letní odpoledne jsem dorazila do stáje s plnými rukama nakrájených jablek a starý mustang ke mně odmítl přijít. Naopak začal frkat a běhat po ohradě, jako bych byla vtělený ďábel. Trvalo mi půl hodiny, než jsem přišla na to, kde je problém. Poprvé od té doby, co jsem Nocheho měla, jsem si nasadila kovbojský klobouk, aby mě chránil před sluncem. Když jsem si ho sundala, abych si otřela pot z obočí, vyděšený kůň se okamžitě uklidnil. Noche zkrátka stále očekává to nejhorší od všech lidí, kteří mají „hlavu tohoto tvaru“.

Bylo pro mě důležité, aby moje nová klisnička neměla také strach z lidí, bez ohledu na to, co mají na hlavě. Na rozdíl od Nocheho, který se krčil u zadní stěny boxu, kdykoli se kdokoli dvounohý podíval jeho směrem, Rasa byla nadšená, zvědavá, impulzivní a vždy připravená provést nějakou lumpárnu, ať už to bylo testování nově přichozících lidí, pokoušení svých stájových kolegů nebo nahánění kojotů ve výběhu. Byla nepopsaným listem, pouze co se týkalo rozmanitých lidských vlivů, jinak byl její charakter jasně daný a pro mě bylo

potěšením sledovat její reakce a emoce, vycházející z čisté radosti ze života. Předě mnou nyní stál obtížný úkol udržet ji takovou a nezměněnou i během konvenčního jezdeckého výcviku.

Zatím jsem se snažila, aby si mě Rasa spojila se všemi příjemnými stránkami života – nejen s mrkví, ale také s dobrodružstvím. Společně jsme vyrážely na kilometrové výpravy do pouště a hledaly řídké se vyskytující trsy čerstvé trávy. Když přišly deště a zaplavily se kanály, dováděly jsme v proudící vodě jako malé děti. Po příchodu do stáje jsme se potom honily na jízdárně a prováděly rituál vzájemného ošetřování srsti. Já jsem ji škrábala na kohoutku a ona mi pysky masírovala kůži na zádech. Naučila se, že mi nosem může ukázat to správné místo na těle, kde potřebuje poškrábat, a já jí ráda vyhověla.

Mí stájoví kolegové si mysleli, že jsem se zbláznila. Někteří mě varovali, že se Rasa vymkne z kontroly a pošlape mě, nebo mě alespoň pořádně kousne. Jiní mě odsuzovali, že si s koněm hraji jako se psem. Ale emoce, které jsme si navzájem vyjadřovaly, neměly nic společného se psími. Já jsem se snažila Rase ukázat, že se ke mně má chovat jako k jiné klisně. Přesto byli z mého chování lidé nervózní. Převážná většina jezdců, mezi kterými jsem se tehdy pohybovala, si myslela, že koně nejsou schopní ani nejzákladnějších forem rozlišování a že když jim nabídnu prst, jistě si vezmou celou ruku. Někteří trenéři stále trvali na tom, že koně, kteří jsou krmeni z ruky, se naučí nebezpečně kousat, ale Rasa si nikdy nespletla můj prst s mrkví ani nenechala otisk svých zubů na mých zádech při našem vzájemném „ošetřování“. Já jsem jí navíc nenechala mě oštipovat hned ten první den ve Phoenixu ani jsem jí nedovolila mě honit hned, když jsem ji přivezla. Nedovolovaly jsme si tyto ústupky dříve, než jsme si byly jisté vzájemným porozuměním, které mezi námi postupně vzniklo. Kdykoli Rasa začala být méně ohleduplná, hra končila a ona se vracela do stáje. A kdykoli jsem já udělala něco, co ji znervóznilo, začala varovně švihat ocasem a já jsem zacouvala daleko dříve, než cítila potřebu se bránit kousnutím nebo kopnutím.

Přistupovala jsem k Rase s respektem a očekávala jsem totéž od ní a od nikoho jsem se nenechala vmanévrovat do pocitu, že je to bláznivé. A navíc, právě lidé, kteří tropili nejvíc povyku kolem mých pomýlených postupů, byli z těch, kteří přišli do stáje dvakrát do měsíce a své koně, kteří jevíli jasné známky neochoty opustit své druhy ve stádě, proti jejich vůli tryskem hnali do pouště za hlasitého

řevu a výskání. Koně, nenavylí chodit sami, byli neklidní a někdy panikařili, když nebyli na dohled své stáji, protože se s lidmi stýkali málo a trénovali pouze sporadicky. Přesto jsem jen málokdy viděla, že majitel dokázal rozpoznat, že zběsilé reakce koně jsou odpovědí na to, že kůň byl příliš dlouho ve stádě. Namísto toho se tito jezdci snažili křikem a silou zkrotit svá nervózní zvířata, vyšplhat se do sedla a vyrazit na vyjížďku. A pak se právě ti, co nejvíc kroutili hlavami, když viděli Rasu, jemně oštipující můj krk, vraceli se zlomenýma rukama a klíčními kostmi.

V tu dobu jsem si nebyla úplně přesně jistá tím, co dělám, takže jsem nebyla schopná ospravedlnit své chování před ostatními jezdci. Mé hravé výpravy za hranice jezdeckých konvencí prověřovaly ustálené normy dlouhodobě platící mezi lidmi a koňmi, které jiní lidé nikdy neprověřovali. Protože jsem toto nebyla schopna svým kritikům vysvětlit, omezovala jsem se na vysvětlení, že mým cílem je naučit Rasu, aby se cítila bezpečně v mé přítomnosti i daleko od stáje a ostatních koní, dříve než poprvé nasednu na její hřbet. Měla jsem pocit zadostiučinění, když jsem ji konečně začala jezdit a měly jsme jen malé problémy s přecházením potoků nebo samostatnou vyjížďkou, dvěma zdánlivě jednoduchými věcmi, které ale ostatním majitelům ustájených koní působily takové potíže.

Rasin vstup do světa udidla a sedla pro mě byl v mnoha ohledech nový. „Neformálně“ jsem neměla problém zkoušet hranice konvence, ale když došlo na obsedání, chtěla jsem všechno dělat hned napoprvé správně a věděla jsem, že nejsem jediná, kdo kdy obsedal koně. Jenže všichni trenéři, kterých jsem se vyptávala a zaměřovali se na obsedání mladých koní, používali metody, kterých jsem byla rozhodnutá se vyvarovat. Nepovažovala jsem za nutné temperamentní mladé zvíře uvazovat k hrazení a nechat ho tam hodinu stát pod záminkou, aby se naučilo disciplíně. Nechtěla jsem nikoho, kdo ji plácne přes hlavu za to, že se ho omylem pokusí „ošetřovat“, a už vůbec jsem nechtěla, aby v ní nějaký machr svým necitlivým pobízením vyvolal odpor. Také jsem věděla, že se nemůžu přít s trenéry, kteří se živí obsedáním dvacet let, obzvlášť když mě už teď považovali za sentimentálního blázna. Přesto jsem cítila, že existuje lepší cesta, jak s těmito zvířaty zacházet, a cítila jsem to tak jistě, jako bych to měla dávno v krvi.

ZRCADLO VZPOMÍNEK VE STÁJI

Takto jsem došla k bolestnému zjištění, že ani trenérská sebejistota, zkušenosti a úspěchy na závodech neomlouvají tyto metody a že i techniky schválené a potvrzené dalšími lidmi mohou být zničující. Můj první kůň, překrásná plnokrevná klisna, kterou jsem pojmenovala Nakia, byla trénována na dostihové dráze a pak prošla rukama řady amatérských jezdců. Předtím než jsem ji koupila, si tato sedmiletá klisna osvojila nepěkný zlovyk trhat se z úvazu a utíkat. Její předchozí majitel mi to neřekl, i když jsem se ho ptala, zda klisna nemá nějaké zlovyky. Nebyla moc zvyklá chodit samostatně pod sedlem, jak mi řekl, protože měl dvě zaměstnání a neměl čas ji jezdit. Třebaže jsem se později dozvěděla od našich společných známých, že Nakiin problém s uvazováním byl hlavním důvodem, proč se rozhodl ji prodat, u mě se raději chytrými manévry vyhnul při sedlání situaci, kde by se zlovyk projevil.

V průkazu měla jméno Crystal Angel. Zdálo se mi ale, že toto jméno zavání přílišnou sentimentalitou a nehodí se k čistokrevnému plnokrevníkovi – a už vůbec ne k této umíněné tmavohnědé klisně. Nebyla jsem si tehdy přesně jistá, co znamená jméno Nakia – nazývala jsem tak v dětství jednoho ze svých koňských přátel – ale silný lyrický zvuk toho slova mi připadal vhodný ke klisnině osobnosti. Nakia měla jasnou představu, co je a co není ochotná přijmout, a já jsem musela být hodně vynalézavá ve vymýšlení způsobů, jak ji přesvědčit ke spolupráci. Což bylo zpočátku trochu o nervy. Byla jsem vychována ve víře, že lidé jsou vyššími formami života, ale tuhle klisnu ani nenapadlo, aby mě uznávala jen proto, že chodím po dvou. Musela jsem si získávat její respekt stále znovu a často jsem cítila, že spíše ona trénuje mě. Přesto byla Nakia pozoruhodně odpouštějícím tvorem, i když zůstávala inteligentní a temperamentní klisnou. Dobře mě opatrovala na vyjíždkách, ale i přes veškerou mou snahu zůstávala paranoidní, jakmile došlo na uvázání. Nic z toho, co jsem vyzkoušela, včetně hromady sena ke krmení při sedlání nepomáhalo.

Když se dívám zpět na tuto dobu, jsem si jistá, že pod vedením správného trenéra jsme mohly odstranit i tuto obtíž a udělat z Nakiie výjimečně příjemného koně. Problém byl, že jsem se dostala do místního spolku kovbojů, což bylo několik starších mužů, kteří jezdili na

vandry, a mladších lidí, oblékajících se jako Garth Brooks, kteří by nejraději opustili svá zaměstnání v kancelářích a živili se lasováním dobytka. Užili jsme si společně spoustu zábavy, když jsme cválali pouští a snažili se chytat do lasa kojoty, vířili prach v měsíčním světle při dlouhých večerních vyjížďkách a kroužili po ohradách a naháněli telata při *team penningu* (westernová disciplína, při níž se oddělují telata od stáda – *pozn. překl.*). Ovšem zároveň mě tato společnost zrazovala od toho, abych začala pracovat s trenérkou anglického ježdění, která byla v naší stáji také. Tvrdili, že Stacey Kollman učí zastaralým stylem. Její tréninky by prý byly vyhazováním peněz a jen by mi udělaly v hlavě zmatek. Tehdy jsem poslechla radu svých přátel a později jsem za to trpěla. Tady byla jedna z nejpokročilejších a nejsvědomitějších trenérek ve městě, měla jsem ji přímo před nosem – a nikdy jsem nevyužila možnost se od ní učit.

Mezitím se Nakiin zvyk trhat se z úvazu a utíkat stal opravdu nebezpečným, obzvlášť ve veřejné stáji, kde se stále pohybovaly děti. Začala jsem hledat radu u některých „trenérů“, doporučených mi kovboji a prodavači v místním obchodě s krmivem. Několik z nich navrhlo stejné řešení. Mám koupit tlustý, měkký provaz, asi šest metrů dlouhý, přehodit ho přes klisnin hřbet a uvázat speciálním uzlem pod hrudníkem v oblasti podbřišníku. Pak jsem měla delší konec provazu protáhnout mezi jejíma předníma nohama, vést ohlávkou určitým způsobem a pak připevnit k úvazu. Vtip byl v tom, že když se Nakia pokusí táhnout zpět v očekávání, že každou chvílí získá úplnou svobodu, její úsilí bude zmařeno. Bude sebou šukat, skákat, vzpínat se a říčet, dokud se nevyčerpá. Tak bude navždy vyléčená. Materiál musel být natolik silný, aby klisně nespálil kůži a vydržel tlak při jejích pokusech se osvobodit, a dostatečně dlouhý, aby mohl být obtažen kolem hrudníku a mezi nohama a nedošlo při tahu ke zranění krku. Byla jsem upozorněna, že bez ohledu na to, jak moc bude Nakia bojovat, nesmím ji vysvobodit, dokud nebude stát klidně alespoň třicet minut.

Říci, že tato metoda selhala, je slabé vyjádření. Jak Nakia tahala se vzrůstající urputností, provaz se napínal, dokud se z něj nestalo dlouhé, tvrdé laso, dvakrát delší než původní měkký provaz. To klisně umožnilo pohyb dokola kolem úvazu, několikrát narazit do dveří sedlovny a vyskočit do vzduchu v mohutném gestu revolty a vzdoru.

Vzápětí upadla a svíjela se v bolestech. Uzly se utáhly natolik, že jsem je nedokázala rukou uvolnit. Vnitřky Nakiiných nohou byly spálené do krve a v první chvíli jsem si myslela, že má polámané i kosti.

Když jsem ji viděla ležet, zuřící a chroptící, vytanula mi na mysli hrozivě realistická vzpomínka, která mě doslova paralyzovala a zabránila mi jít nešťastné klisně hned na pomoc. Pět let předtím jsem totiž sama měla podobný šílený, nespoutaný a sebe-destructivní záchvat vzteku. Bylo to jednou v noci, když jsem si uvědomila, že buďto budu muset svého prvního manžela opustit, nebo budu stále zakoušet pocity dlouhého, pomalého, otupujícího duševního zmírání. Zmítala jsem se, svíjela a s křikem se vrhala proti zdem domu, který se stal mým vězením, a nakonec jsem skončila na podlaze ve stavu absolutního šoku. Emocionální zastrašování je rafinovanou formou agrese. Slovní útoky a napadání nikdy nezpůsobily viditelné modřiny. Neměla jsem žádný zjevný důvod k rozvodu, žádný fyzický důkaz zneužívání, který bych mohla soudu ukázat na svou obhajobu. Ale i přesto moje sebeúcta a schopnost fungování na tomto světě byly systematicky decimovány. Kdykoli jsem si začala věřit ve své práci, získala úspěch jako spisovatelka nebo producentka v rádiu, můj manžel mě opět „usadil“ šokující sérií ponižujících komentářů a „sexuálních her“, které mě nechaly úplně rozloženou. Po těchto příhodách mi zpravidla bylo špatně a hodiny jsem proležela v katatonickém stavu. Nakonec jsem se dostala do bodu, kdy mi sebevražda připadala jako vítaná úleva, jakkoli jiná, vytrvalejší část mého já chtěla bojovat a vrátit úder. Můj manžel sledoval jako v hororu, jak se moje tiché prosby, aby své kruté poznámky odvolal, mění v záštiplný křik a mučivý řev. Rvala jsem si vlasy a tloukla sebou. Cítila jsem se jako zvíře spoutané řetězy, ochotné uhryzat si vlastní nohu, aby uniklo z pasti, a sama jsem si vyráběla zranění, která byla odrazem skrytých jizev, jež jsem v sobě nesla po léta.

Ve zvláštním, snovém stavu jsem v sedlovně našla malý nůž a začala přerezávat provaz, který přivodil mé klisně takové trauma. Trauma, které jsem v nejlepší víře sama způsobila. Celý další týden byla Nakia tak bolavá, že mohla stěží chodit, a když byla opět natolik v pořádku, že jsem ji mohla začít sedlat, projevovala k uvazování ještě mnohem menší ochotu. Obě nás to vyděsilo. Já jsem naplnila její nejhorší obavy a ona mi znovu připomněla bolestnou zkušenost, o které jsem si myslela, že už jsem ji dávno vymazala z paměti.

Ovšem mnohem větší byla záhada, jak se mi povedlo pořídit si právě klisnu, která dokázala znovu vyvolat vzpomínky na tuto frustrující kapitolu mého života. Nakia mi nějakým způsobem umožnila sledovat pozoruhodně podobný emocionální výbuch z jiné perspektivy. Cítil snad můj muž, že mě musí nějak takhle „držet na uzdě“? Proč se tolik bál impulzivní, nezávislé stránky mé osobnosti? Nevšiml si, že čím více se snaží mě ovládat, tím víc chci utéci? A když už jsem měla tuto zkušenost pocitů nespravedlnosti a nátlaku ze svého prvního manželství, proč jsem Nakiu podrobila stejně rigidnímu přístupu? Proč jsem cítila jako nezbytné klisnu vázat, když k tomu měla takovou averzi? Nemohla jsem ji sedlat v kruhové ohradě nebo vymyslet nějakou jinou možnost? Po všech mých řečech o zacházení s koňmi s respektem jsem se podrobila tlaku svých stejně starých kovbojských přátel, protože jsem nechtěla, aby si mysleli, že Nakia nade mnou vyhraje. Spíš než hledání nekonvenčního řešení, které by vyhovovalo nám oběma, jsem ji svázala silnějším provazem a čekala, až se vzdá. Najednou mi *Crystal Angel* (Křišťálový anděl – pozn. překl.) nepřipadalo jako tak nevhodné jméno. Nelíbilo se mi, co jsem viděla, když jsem se zadívala do jejích očí, ale byla jsem za to vděčná.

Ten víkend ve stáji pro mě nebyl příjemný – sledovala jsem svou zraněnou klisnu, stojící v rohu boxu a nehnutě zírající na řadu koní, kteří byli venku hřebelcováni pro sobotní večerní vyjížďku. Někteří hrabali, jiní si odmítali nechat zvednout nohy a vyčistit kopyta. Dvacetiletý valach, patřící jednomu z kovbojů, přecházel ze strany na stranu a pohazoval hlavou; bylo potřeba spolupráce dvou mužů, aby mohl být nasedlán a mohl mu být dotažen podbřišík. A to byli ti samí lidé, kteří mi řekli, že musím přitvrdit a stát se vůdcem ve vztahu s Nakií. Byla jsem vychována a provdána ve světě, který preferoval agresivní formu řízení a donucení a pouhé objevení tohoto faktu nezměnilo mé chování. Nikdy jsem neviděla jiný způsob jednání a neuměla jsem si moc představit, jak napravit škody, které jsem už způsobila.

Tato událost mi pomohla lépe pochopit dynamiku mého prvního manželství. Můj manžel byl naučen vládnout, ne spolupracovat. Kdykoli jsem projevila svou vlastní vůli a představu, kreativitu a vášně, považoval to za nebezpečný pokus, jak ho zbavit moci. Jeho kritika mého těla i duše neměla být konstruktivní, byla cílená na podupání mého sebevědomí a mé ovládnutí. Lidé používají

provazy, biče a ostruhy, aby koně udrželi v poslušnosti, ale často zjišťují, že v podrobování členů jejich vlastního druhu jsou stejně účinná slova. I když můj muž byl obdařen pronikavým intelektem, vynikajícím vtípem a uměním veřejného vystupování, neměl ani ponětí o tom, jak v soukromí vyjádřit své konfliktní pocity a nejhlubší obavy. Kdykoli se cítil ohrožen, používal slovní zastrašování a sex, aby upevnil svou pozici. Bez varování dokázal proměnit romantický večer v noční můru. Zesměšňoval mou postavu, trval na tom, že mé anorektické tělo je stále příliš tlusté, a napadání pokračovalo, dokud jsem nebyla zdeptána k slzám. Hodinu nato, co jsem utekla do ložnice sama, vklouzl pod příkrývku, otočil mé tělo obličejem od sebe a rajtoval na mně jako na zmláceném koni. Dny, někdy i týdny poté jsem se cítila uvnitř mrtvá, se zlomeným srdcem i duchem. Z pohledu mého muže jsem však opět fungovala v rovině, kde mou sebejistotu zvládal, a naše manželství bylo opět harmonické.

Tento příběh nevyprávím proto, abych odsuzovala mého prvního manžela. Měl spoustu obdivuhodných vlastností a jeho někdy milující a jindy ponižující chování mě mátl roky. Při své práci cvičitelky jezdeckví a specialistky na hipoterapii jsem se ale později setkala s mnoha ženami, jejichž manželé a partneři s nimi pravidelně zacházeli obdobně. A co je důležité, podobná zjištění učiníme, i když pracujeme se zneužívanými koňmi. Protože těmto ženám nebylo fyzicky ubližováno, nebyly schopné sdělit, proč cítí pocity zrady a nedostatek naplnění ve svých vztazích. V přítomnosti koně, který byl zlomen, dokázaly ztotožnit jeho trauma z uvazování, sedláni a násilného ježdění se svými sexuálními zkušenostmi, u kterých cítily, že nešlo o akt emocionálního splnutí, nýbrž o ovládnutí.

Mnoho jezdců soudí, že není možné vybudovat partnerský vztah s inteligentní a temperamentní klisnou nebo hřebcem. Cítí jako potřebné podrobit si ducha svého zvířete, aby bylo pod kontrolou. Nakia sehrála roli mého emocionálního zrcadla a inspirovala mě, abych toto tvrzení vnímala jako fenomén kultury s paralelou v milostných vztazích. U významného počtu dobře zaopatřených, vzdělaných a sociálně bezúhonných mužů pobyt v přítomnosti emancipované ženy vyvolává starodávný, bezejmenný strach, na

který cítí potřebu reagovat stejně starodávným způsobem zastrašování. Až ženské hnutí za osvobození na konci dvacátého století začalo tyto podvědomé vzorce mužské dominance, rozvíjené po celé dějiny civilizace, obtížně a postupně měnit. Po tisíciletí svatební slib zavazoval ženy k poslušnosti a většina mužů vychovávaných do roku 1960 toto očekávala. Fakt, že já a můj muž jsme tento řádek ze svého slibu vypustili, nakonec nehrál žádnou roli. Na povrchu jsme byli odhodlaní vytvořit partnerství dvou rovnocenných lidí, ale ani jeden z nás neměl prostředky na to, aby tuto hezkou ideu dokázal převést do praxe. Nastavení mého muže znemožňovalo, aby přijal mou rostoucí kreativitu a seberealizaci jinak než jako výzvu k souboji. Byl naučen vládnout. Já jsem byla naučená se podřizovat. Náš společný život byl řízen starosvětskými hodnotami, vkradly se do našeho vztahu a nakonec zničily naše manželství.

Co mi na tomto kulturním vzorci ale připadalo nejzákeřnější, byl fakt, že když jsem potom byla Nakiinou paní, neměla jsem tušení, jak tento vzorec ovládnutí a dominance změnit. Pod tlakem, pod jakým jsem byla, jsem sklouzla ke stejnému řídicímu způsobu myšlení, který už jednou roztrhal mou duši na kusy na té nejdůvěrnější úrovni, v manželství, které mělo být o důvěře a podpoře.

Jen neochotně jsem souhlasila, že jak já, tak Nakia potřebujeme začít znovu s čistým štítem. V tu dobu jsem dostatečně neovládala ani ježdění, ani terapeutické techniky, které by nám pomohly přenést se přes společně prožité trauma, a nevěděla jsem, koho požádat o pomoc. Většina koňských trenérů trvala na tom, aby žáci „své problémy nechali za vraty“ a vyhýbali se silným emocím, které jsme si spolu s klisnou vzájemně předávaly. Kde bych našla někoho, kdo by mi poradil a byl schopný pomoci mi uzdravit mého koně? Co jsem doopravdy potřebovala, byl zkušený odborník na psychoterapii s pomocí koní, ale tento obor ještě oficiálně neexistoval a já jsem netušila, že něco takového může být. To nejmenší, co jsem pro Nakiu mohla udělat, bylo nalézt jí dobrý domov. O necelý měsíc později proto nastupovala do přívěsu trpělivé starší paní, která slíbila, že ji nebude uvazovat, a když ty dvě odjely, slíbila jsem své nové kobylce, že už nikdy tak snadno nepřijmu radu žádného trenéra a nebudu používat sílu ani zastrašování ke zlomení její vůle.

KREV MEDÚZY

Po podrobném prozkoumání práce několika profesionálních trenérů jsem se rozhodla, že Rasino formální jezdecké vzdělání svěřím do rukou zkušené jezdecké cvičitelky, která nikdy předtím s mladým koněm nepracovala. Citlivý a inteligentní přístup Vikki Lindsey při práci se středně pokročilými koňmi a jezdcí mě oslovil mnohem více než okázalá gesta místních kovbojů nebo nátlakové, poněkud snobské techniky trenérů, které jsem vídala na závodech. Navíc Vikki projevovala ochotu ke spolupráci a byla zaujatá myšlenkou pokusit se pracovat s mladým koněm citlivějším způsobem. Všechny tři jsme se setkávaly pět dnů v týdnu, Vikki představovala Rase nové věci a mě potom zvala do kruhové ohrady, abych si je vyzkoušela. Po první lekci jsem si byla jistá, že jsem vybrala humánní a citlivou učitelku pro nás obě. Trvalo jen několik dnů, než se Rasa naučila vykročit, vyklusat a vycvátat na hlasové povely ze země. Strávila hodinu kroužením po ohradě s uzdečkou a sedlem na hřbetě, jako by to nebylo vůbec nic neobvyklého, a na konci prvního týdne jsme na ní už jezdily dokola. Nejprve se Rasa pod Vikkiinou vahou pohybovala jako opilý námořník. Vypadala trochu vyvedená z míry, jako by říkala „tihle dvounožci mají strašně divné nápady,“ ale netvářila se vůbec dotčeně – žádné kopání, vyhazování ani nervózní ržání. Byla evidentně příliš velká dáma na to, aby se chovala jako rodeový kůň. Brala to jako jednu z mnoha dalších her, které jsme hrály ty dva měsíce, co mi patřila. Jen jsme si přizvaly trenéra, který nás naučí něco nového. Ze svých předchozích zkušeností s koňmi jsem věděla, že tohle není běžné chování. Rasa byla inteligentní a bez předsudků. Měla možnost si zvyknout na chování lidských bytostí postupným a příjemným způsobem. Tyto faktory vysvětlovaly velkou část našeho úspěchu, ale bylo tu ještě něco jiného, co jsem nebyla schopná přesně určit. I Vikki si toho všimla. „Máš s tou klisničkou zvláštní vztah,“ řekla mi najednou jedno chladné únorové odpoledne. „Jste skoro jako sestry.“ Někdo další, někdo, kdo se pohyboval mezi koňmi dost dlouho, aby viděl hodně různého, cítil mocné spojení mezi mnou a Rasou. V tu chvíli jsem byla víc než kdy jindy odhodlaná porozumět významu své posedlosti.

Ve většině knížek, zabývajících se symbologií a výkladem snů, je kůň spojován s výbušnou silou instinktů a schopností cestovat tam a zpět

mezi světem živých a mrtvých. Když jsem se ale ponořila hlouběji do pátrání v mýtech různých kultur, objevila jsem trvalé spojení mezi těmito zvířaty a aspekty ženského vědění, které byly v patriarchálních společnostech zpravidla potlačovány nebo démonizovány. Například, většina lidí ví, kdo je Pegas, ale jen málo z nich ví, že byl zrozen z krve Medúzy – obludy s hady místo vlasů – bezprostředně poté, co byla zabita Perseem. Hřebec se světélkujícími křídly se tak zrodil z životní síly ženské moudrosti v její nejtemnější a nejvíce zneklidňující podobě. Přesto se říká, že básníkům přichází inspirace z Pegasových křídel a mnoho hrdinů se vzneslo ke hvězdám nesmrtelnosti na jeho širokém hřbetě.

Ženská průvodkyně v podobě klisny přenesla islámského proroka Mohameda do nebe na jeho známé noční cestě. Alborak, bílá okřídlená klisna s ženskou hlavou a pavím ocasem, byla nástrojem, jehož prostřednictvím zakladatel jednoho z nejstriktnějších patriarchálních náboženství přijímal posvátné vize, které upevňovaly jeho duchovní autoritu. Byla Alborak první noční můrou? Pod rouškou černého koně byla noční můra považována za trest pro hříšníky. Ztělesňovala také ničivý aspekt řecké bohyně-matky Deméter. Pečující aspekt této bohyně s koňskou hlavou často symbolizoval bílý kůň, ale kdykoli byla Deméter frustrována arogancí bohů nebo smrtelníků, proměnila se na pomstychtivé stvoření zvané Melanippe, doslova „černá klisna“. V mytologii a folklóru byli černí koně téměř vždy obáváni a zavržováni. Tyto pověry ovlivnily koně i ve skutečném světě. Musela jsem zaplatit o několik tisíc dolarů víc za Rasu proto, že její barva je mezi arabskými koňmi tak neobvyklá. Podle některých pramenů beduíni, zakladatelé a dlouhodobí chovatelé tohoto plemene, měli sklony zabíjet černá hříbata po narození, protože věřili, že přinášejí smůlu.

Fakt, že tyto muži ovládané islámské národy vykazovaly divoký strach z tmavých koní, nepřekvapil Carla Gustava Junga. Tento švýcarský psychiatr se ve svém rozsáhlém díle nikdy nezabýval beduíny, ale jeho vlastní zkušenost ho vedla k tomu, že černé klisny považoval za projev ženské moudrosti, vycházející z kolektivního nevědomí. Jung byl fascinován zejména koňským snem, který sužoval jednoho z jeho pacientů, v němž vystupoval čaroděj a umírající král. Churačující monarcha hledal ideální místo pro svůj hrob mezi množstvím starověkých hrobek, roztroušených po krajině. Konečně našel hrob,